

Terwijl buiten de Bataviawerf in Lelystad op 7 maart werd geteisterd door harde wind en regen, verzamelden zich binnen ongeveer 70 waterbeheerders uit de regio's IJsselmeergebied (IJG) en Zoetwatervoorziening Oost-Nederland (ZON) voor een gezamenlijke regiodag.

Met de hoeveelheid water die deze ochtend uit de hemel valt, is het moeilijk voor te stellen dat afgelopen zomer in het teken stond van extreme droogte. “Het was een zomer met zorgen voor de waterbeheerder”, trapt dagvoorzitter Pier Schaper (Wetterskip Fryslân) af. In Friesland kon er op een bepaald moment onvoldoende water vanuit de Friese boezem naar ongeveer de helft van de aanliggende polders worden gedistribueerd. Met de prognose dat het aanhoudend droog zou blijven en de waterstand op het IJsselmeer verder zou dalen, werd daarom een beregeningsbeperking in het gebied van Wetterskip Fryslân ingesteld. Bij de burens, in het gebied van Noorderzijlvest en in een groot gedeelte bij Hunze en Aas, was er geen afgedwongen beperking maar daar moesten de boeren onderling afspraken maken wie op welke avond mocht beregenen. Aan de hand van cijfers van de website van het KNMI laat Schaper zien dat we duidelijk in andere klimaatomstandigheden terecht zijn gekomen. Het wordt warmer in Europa en het Rijnstroomgebied. Dat heeft veel effect op de regio's IJG en ZON, “met de IJssel als tuinslang en het IJsselmeer als badkuip, waarvan wij van afhankelijk zijn voor onze watervoorziening.”

Tijdens de droogte werd ook nog eens benadrukt hoe divers het IJsselmeergebied is. “We hebben gebieden met kwel, zoals de Flevopolders, maar ook gebieden met wegzijging en diepe grondwaterstanden, zoals de Drentse Hondsrug. Al dit soort hydrologische verschillen moet je goed kennen als je met elkaar in gesprek bent over Slim Watermanagement (SWM), en bijvoorbeeld over het toepassen van de verdringingsreeks.” Het maatschappelijk belang van SWM staat sinds de droge zomer als een paal boven water. De vraag is: hoe maken we SWM nog beter? En hoe borgen we de opgedane kennis voor de toekomst? Met die vraag gingen de aanwezigen aan de slag, middels workshops in de ochtend en een plenaire sessie 's middags.

Workshop Informatiescherm

Een belangrijk middel voor nóg beter SWM zijn de gezamenlijke informatieschermen. De schermen zullen waterbeheerders in regio's meer inzicht geven in de watervraag en -aanvoer in de verschillende regio's. Albert Siebring (hydroloog bij waterschap Hunze en Aa's) is lid van de werkgroep Informatiescherm (voor de regio's IJG en ZON), en geeft vandaag een toelichting op de vorderingen van het project. Dat doet hij aan de hand van stellingen. Tot zijn genoegen zijn de toehoorders het unaniem eens met de eerste stelling, “Een gezamenlijk informatiescherm heeft meerwaarde”.

Daarna doet hij uit de doeken wat er wel en niet kan met het scherm. Zo wordt duidelijk dat het niet mogelijk is om uitsluitend gevalideerde gegevens in het scherm te zetten. Dan zouden dit 24 uur per dag door iemand moeten worden bijgehouden, en dat is geen haalbare kaart.

Inmiddels zijn bijna alle waterschappen van de regio's IJG en ZON via het informatiescherm met elkaar gekoppeld, waarbij elk waterschap zelf verantwoordelijk is voor de invoer van de juiste locaties en de juiste gegevens. De komende maanden wordt er allerlei informatie aan het scherm toegevoegd, waaronder de geografische verdelingen, een overzicht van het landelijk neerslagtekort naast het regionale neerslagtekort, afvoergrafieken (metingen en verwachtingen), de waterbalans IJsselmeer en Twentekanal, en een rekentool die een prognose geeft over de watervraag en het

verwachte wateraanbod. Het informatiescherm worden volgens planning dit jaar in gebruik genomen - in april moet het scherm 'voor 75% operationeel zijn'.

Workshop Tweede planperiode 2022 - 2027

In zijn workshop praat programmamanager SWM Bas de Jong met deelnemers over de toekomst van Slim Watermanagement. Het Deltaprogramma Zoetwater is op dit moment bezig het met het formuleren van de mogelijke maatregelen voor de volgende planperiode. Vanuit SWM hebben we op basis van onze ervaringen tijdens onder andere de droogte van 2018 ook beelden bij wat nodig is en welke rol SWM daarbij kan spelen. Denk bijvoorbeeld aan de informatieschermen en de redeneerlijnen. Die dragen duidelijk bij aan het operationele waterbeheer. De meerwaarde (baten) dienen we daarbij duidelijk te maken. Naast de genoemde onderwerpen spelen de workshopdeelnemers ook met de gedachte dat SWM ook belangrijk kan zijn voor andere werkvelden, zoals waterkwaliteit.

Maar het belangrijkste dat de deelnemers benadrukken, is om de huidige verworvenheden van SWM te borgen. "De grote winst van Slim Watermanagement is de operationele samenwerking tussen waterschappen en Rijkswaterstaat. Dat kan een mooi voorbeeld zijn voor andere organisaties." Stel dat SWM op een bepaald moment toch stopt, dan het is belangrijk om alle geleerde lessen op één of andere manier te behouden. De Jong beaamt dit. "We zijn nu in gesprek met de directeuren om dat te borgen. Ook de directeuren erkennen het belang om de verworvenheden van SWM niet verloren te laten gaan".

Feedback van en aan de directeuren

In het plenaire programma 's middags geven directeuren Eric Diepstraten (directeur Netwerkontwikkeling bij RWS Midden-Nederland) en Bert Rietman (directeur waterschap Zuiderzeeland) allereerst een terugkoppeling over het overleg tussen directeuren van de twee regio's, dat vanochtend tegelijkertijd plaatsvond met de workshoprondes. "Bij het overleg van vanochtend werd duidelijk dat het niet alleen belangrijk is om te weten wat Slim Watermanagement precies inhoudt. Het is net zo belangrijk om elkaar goed te kennen, zodat we elkaar weten te vinden als dat nodig is", vertelt Diepstraten. Rietman vult dat punt aan, als er even later wordt gesproken over de droogte van afgelopen zomer, en of er dan wel voldoende mensen langdurig beschikbaar zijn om zo'n calamiteit op te vangen. "De zomer is een hele lastige periode. Bij waterschap Zuiderzeeland heb ik mensen moeten vragen om eerder terug te komen van vakantie of wat later weg te gaan. Ik moet bekennen dat ik toen niet gevraagd heb aan mijn collega's bij andere waterschappen of zij misschien nog hydrologen beschikbaar hadden. Het voordeel van elkaar ontmoeten op een dag als vandaag, is dat we elkaar nu beter kennen en makkelijker hulp kunnen vragen aan elkaar."

Nadat Diepstraten, Rietman en de zaal kort de opbrengsten van de workshops met elkaar doornemen, stelt Bas de Jong de directeuren nog een vraag naar aanleiding van het vaststellen van de redeneerlijnen: "Wat hebben jullie van ons nodig?"

"Geen stapels papier met kubieke meters", antwoordt Diepstraten beslist. "We willen vaststellen waaruit de redeneerlijnen op hoofdlijnen uit moeten bestaan. Als je feedback geeft, doe dat dan alsjeblieft niet te gedetailleerd, maar op een strategisch niveau."

Grip op grondwater

Pieter Filius (waterschap Vechtstromen) blikt in een presentatie terug op de afgelopen droogte en grondwateronttrekkingen. Hij vertelt dat de Beleidstafel Droogte geen reden ziet om beleid ten aanzien van grondwateronttrekkingen heel anders te gaan voeren. Wel is het volgens de tafel aan te bevelen om in herstelperiodes zoveel mogelijk water naar infiltratiegebieden te brengen, om zo het grondwater op peil te houden. Om op een bepaald moment meer inzicht te krijgen in de hoeveelheid grondwater, stelt hij voor om met de leerervaringen van SWM, de mogelijkheden te onderzoeken om een systeem voor real-time beheer van het (freatische) grondwater op te zetten (freatisch grondwater is de bovenste laag van het grondwater).

Goede resultaten van de RDO's

RDO Noord en RDO Twentekanalen evalueren daarna de afgelopen zomer in een gezamenlijke presentatie. Ton de Vrieze RDO Noord (en RWS MN) vertelt dat ze "nog nooit zo vaak bij elkaar zijn gekomen als het afgelopen halfjaar." Het goede nieuws: de samenwerking wierp haar vruchten af. "Het goede overleg tussen provincies en waterschappen heeft geleid tot een beperking van de droogteschade. Wel is er verzilting opgetreden in het IJsselmeer, na anderhalve maand niet spuien." Het RDO wil kijken naar andere noodmaatregelen en andere manieren van monitoring om dit in de toekomst te voorkomen. Verder verwachten ze veel van SWM-instrumenten als de nieuwe redeneerlijnen en informatieschermen, om meer grip te krijgen op besluitvorming rondom droogte.

José van de Wouw van RDO Twentekanalen (en RWS ON) kreeg tijdens de droogte eigenlijk maar één vraag: "Méér!". Meer water, wel te verstaan, Want via Lobith wordt er water 'verstuurd' naar het IJsselmeergebied, de Waal en het Amsterdam-Rijnkanaal. "Het waren historische tijden", memoreert Van de Wouw. "We hadden begin 2018 nog een crisisoefening gehouden met een 'ondenkbaar'

worst case scenario van 800 kubieke meter afvoerverloop bij Lobith. In realiteit werd het afgelopen zomer 750 kubieke meter. Het is heel spannend geweest.”

Ook Twentekanalen heeft de crisis goed doorstaan, is de algemene conclusie. Alle watervraag is geleverd. Van de Wouw benoemt tot slot wat er op korte termijn nodig is om goede resultaten te kunnen blijven behalen: goed toepasbare draaiboeken voor laagwater en droogte, informatieschermen die gevuld zijn door alle waterbeheerders, en op alle fronten toepasbare redeneerlijnen.

Tot slot vertelde Rob Bouman van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat over de vorderingen aan de landelijke Beleidstafel Droogte.

Alle opbrengsten van de dag worden tijdens een gezamenlijke borrel rustig doorgenomen. Aan de horizon prijkt inmiddels een regenboog.